

SOL I SERENA

Música macerada

Josep Vicent Frechina

«A sol e serena» és una indicació fàcil de trobar al receptari tradicional de beuratges i licors que necessiten un procés de maceració abans de donar-se per enllestits: la saviesa popular estipulava amb claredat quan calia que el temps, amb l'escalfor del dia i la humitat de la nit, hi deixara la seua empremta.

Sol i Serena és, també, un nom molt ben trobat per a un grup que s'ha pres aquesta indicació com un dels elements crucials de la seua ideologia artística: música tradicional macerada amb sentor d'herbes i el gust aspre de la terra.

Sol i Serena ha irromput en el folk català apropiant-se de l'herència estètica d'algunes formacions pioneres —Primera Nota, Clau de Lluna— i exhibint una proposta desinhibida on aboquen frescor i passió amb la generositat dels convençuts.

Si a la maqueta prèvia —Disc de butxaca, 2003— ja s'albirava, mig oculta pel bosc dels titubejos habituals en qui està cercant la seua veu, una personalitat musical atractiva, la seua estrena discogràfica —Grapat de ruda, 2007—, esmena a l'alça aquelles intuïcions i ens presenta un grup que ha aconseguit una sonoritat genuïna i consistent, escorada cap a la zona greu de la tímbrica tradicional, amb un repertori que s'alimenta dels «matisos i rareses» de la música d'arrel catalana: cançons de pandero, de treball, de bressol, ritmes coixos, melodies en tonalitats menors i tot allò que els suggereix un potencial artístic d'una certa envergadura. D'això n'han dit ells, la «tercera via» del folk català.

Iniciem la nostra conversa —a la cafeteria de la Llotja de la Fira Mediterrània de Manresa 2007— en aquest

punt: amb Guillem Ballaz i Marta Rius mirant d'explicar en què consisteix aquesta hipotètica «tercera via». Més tard s'hi afegira Francesc Tomàs Panxito, qui amb Jordi Comas Peligru i Jordi Barbet Kamell, completa la formació.

Quina és la «tercera via» del folk català?

Hi ha dues vies que estan molt clares: la de la gent que intenta reproduir una mica la música d'arrel tal i com devia ser històricament —amb arranjaments més ben treballats però buscant, diguem-ne, la mateixa estètica— i la de la gent que, partint de pals moderns, mira d'incorporar-hi elements de la música popular. La tercera via, que intentem nosaltres, és procurar

evolucionar a partir de la mateixa arrel: experimentar què es pot fer amb els elements que t'ofereix la tradició, vol dir partint de la mateixa tradició.

Vosaltres veniu de l'àmbit tradicional?

Nosaltres venim d'on ve pràcticament tothom: de la ignorància. Jo crec que cap membre de Sol i Serena ha tingut cap contacte amb aquestes músiques de petit. Tot ho hem descobert de grans. A mi, per exemple [Marta és qui respon ara] m'agradaven molt els cants de treball dels esclaus negres americans ignorant que, aquí mateix, teníem cançons de collir olives, de partir ametles... Em vaig indignar una mica, amb la societat, per no haver-m'ho ensenyat abans. És una cultura amagada... Hi ha com una mena de complex, de vergonya, davant la pròpia cultura.

El vostre repertori sembla haver estar construint buscant els tresors ocults en la perifèria de la tradició catalana...

És fruit d'això que estàvem comentant abans. Com que som uns ignorants que res ens ha arribat per tradició tot ho hem hagut d'anar a buscar... aleshores busques què més hi ha. Darrere del nostre repertori hi ha un fart de picar

pedra, d'escoltar coses, de buscar en llibres, etc.

Però la veritat és que la línia del grup també ha canviat molt a mesura que anàvem avançant. Hem fet ball a la Plaça del Rei, hem pegat moltes voltes i, al final, sembla que hem trobat un camí en el qual tots ens sentim bé i de moment tirem per aquí.

I com el treballau, el repertori?

Ara mateix tenim una barreja de cançons tradicionals amb arranjaments nous i composicions nostres seguint els patrons tradicionals. A Sol i Serena ens agrada dir que fem música macerada. No ens agrada mai quedar-nos amb la primera idea sobre una cançó. Les treballem molt, les discutim molt... donem moltes voltes. Ara, però, després de navegar tant, potser tenim molt més clar quin és el nostre camí, què és el que volem transmetre, ens anem fiant i els temes van completant-se més fàcilment que abans.

Heu potenciat molt l'aspecte vocal...

I trobo que el potenciarem més encara. És una cosa que hem anat descobrint a mesura que anàvem treballant.

La sonoritat del grup es crea inicialment a partir dels recursos

instrumentals que tenim. La premissa llavors era construir el màxim amb el mínim de gent possible. Érem quatre persones tocant totes les combinacions d'instruments de què érem capaços. Sempre hi trobàvem, però, una part del que volíem que no aconseguíem cobrir. Això ho resolguérem amb la incorporació de Panxito i ara penso que ho hem arrodonit amb l'entrada de Lídia Domingo al contrabaix.

Resulta una mica curiós veure un veterà com Panxito amb una formació tan jove com la vostra...

Jo no sé si ha sigut el Panxito qui ha anat a parar a Sol i Serena o ha estat Sol i Serena que ha anat a parar a Panxito. Crec que estàvem una mica predestinats a trobar-nos. Va haver un moment que el grup va trobar la necessitat d'afegir més cordes que complementaren la mandola del Guillem i, com que ell vivia ben a prop de nosaltres i teníem una magnífica relació, el seu ingrés a Sol i Serena va ser com molt natural.

Un tret distintiu vostre és l'ús dels panderos quadrats. Us els feu vosaltres?

Sí! Quan ens vam començar a interessar per ells vàrem anar buscant sí hi havia algú que els toqués

Sol i Serena a la Llotja de Música Urbana de Vila-real (octubre 2007).

encara, algú que en fabriqués... Però no trobarem ningú. Vam córrer per museus etnològics, miràrem com estaven fets i, més tard, per mitjà d'internet, aconseguírem informació dels panderos castellans. A partir d'aquí anàrem provant a fer-ne i així estem. Enguany hem celebrat la Primera Trobada de Panderos Quadrats!

Com ha anat aquesta Trobada?

Teníem la sensació que hi havia tot un seguit de gent treballant en el tema de panderos quadrats, però cadascú dins de la seua ceba, sense que uns sabérem què feien els altres. Ens començarem a moure i decidírem convocar aquesta trobada on tothom hi poguera explicar què feia. La vam celebrar a Arge-laguer (Garrotxa) i hi van venir la Judith Cohen, el Salvador Palomar i el Mauricio Molina, que feren la part, diguem-ne, de ponències amb uns resultats absolutament espectaculars.

Heu buscat per al disc un productor amb un trajectòria ben llarga i un sòlid prestigi en aquesta faceta: Toni Xuclà. Quina ha estat la seua aportació?

Quan vam parlar amb el Toni el que preteníem és que ens donés una visió externa del grup, una visió que nosaltres érem incapaços de donar en estar tancats dins de la nostra bombolla. I així ha estat: no ha sigut allò que en podíem dir una direcció artística forta, sinó que hi ha anat tot poc més o menys consensuat. Jo crec que Toni ha donat un contrapunt, així en tres o quatre tocs, molt positiu. Ens ha ajudat a entendre'ns més bé a nosaltres mateixos, a conèixer-nos millor i, d'aquesta manera, potenciar el que ens dona una mica més de caràcter.

També hi heu comptat amb un bon grapat col·laboradors: Carles Belda, David Rosell, Eliseo Parra, Jordi Molina, Pep Coca...

No estava gens planejat el tenir aquest punt afegit en el disc. Ha anat sortint sobre la marxa. Per a

tots els membres de Sol i Serena, amb l'excepció evidentment de Panxito, era el primer disc de la nostra vida. Una cosa així sempre et fa molta il·lusió compartir-la amb companys i amics que tens aprop i que estimes. Llavors, un convidava a aquest, l'altre convidava a aquell i quan acaba l'enregistrament és quan te n'adones del luxe de col·laboradors que has acabat reunint i que li donen al disc un punt... d'elegància.

Una elegància que s'estén a la mateixa carpeta: heu tingut molta cura en el seu disseny i en la seua elaboració...

Vam tenir molts dubtes: el disc és molt bonic però també molt car. És una inversió molt forta per al rendiment que després en podem treure. Però bé: és el caràcter que tenim; volíem un objecte que tingués valor artístic com a objecte també. A més, trobem que és un disc que crida l'atenció a la parada i això, en el cas d'un grup desconegut com el nostre, que estem començant, no va gens malament. Era una decisió arriscada, però potser al final ens n'hem sortit.

L'heu llicenciat per mitjà de Creative Commons...

Sí, perquè no combreguem massa amb la manera en què s'estan gestionant els drets d'autor en aquest país.

A més de Sol i Serena, vosaltres dos esteu portant a terme un projecte de música tradicional adreçada a públic infantil que li digueu «El somni del drac».

En un moment donat ens va sorgir la inquietud de mostrar la música tradicional també als nens. Jo [parla la Marta] vaig començar a fer ja fa molts anys audicions d'acordió diatònic a les escoles perquè pensava: si jo, o algun altre acordionista, no va a la classe d'aquest nens a tocar l'acordió, quan veuran un acordió diatònic? Després, ja en Sol i Serena, pensàrem en fer alguna cosa per a públic familiar i aleshores muntàrem «El somni del drac». N'estem contentíssims, de la

forma en què funciona i de l'acceptació que té. La veritat és que música tradicional per a nens hi ha molt poqueta gent que en faci. Hi ha molt de prejudici contra la música tradicional.

La Marta també participa amb la colla dels Germans Rebaixinc...

És un projecte de Cop de Clown, un grup de pallasos que volien fer un espectacle amb acordions... al final ha resultat en una formació amb acordionistes que ens hem animat a fer una mica d'actors i actors que s'han animat a fer de músics.

Com creieu que es reben en l'actualitat aquesta mena de propostes, especialment la de Sol i Serena? Creieu que hi ha espai per a la vostra música en l'escena catalana actual?

Hi ha un problema bàsicament d'etiquetes perquè el consum de música que hi ha és bestial: tothom consumeix música a tot arreu, però segons quines etiquetes s'identifiquen amb un sector determinat de gent i llavors et trobes que no hi ha música tradicional a un centre comercial, per exemple. En el moment que reps l'etiqueta, que en principi estaria bé com a eina per identificar-te, se't tanquen totes les altres portes. Hi ha un públic potencial molt més gran, que potser consumiria la teua música si la conegués, però li és impossible de conèixer-la perquè no hi ha canals entre tu i ell.

És el de sempre: si no t'escolten perquè no els agrades, ens sembla fantàstic, però que no t'escolten no ja perquè no saben que existeixes tu, sinó perquè no saben ni tan sols que existeix el gènere...

Músics fent coses interessants en el camp de la música tradicional, n'hi ha moltíssims. I gent a la qual li poden agradar les coses interessants que es fan, n'hi ha moltíssima també. El problema és la comunicació entre aquests dos móns.

En dir-te que hi ha qui pregunta si el que fem és folk per saber si li ha de agradar o no...